

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя
доктору економічних наук, професору
Мельник Лілії Миколаївні

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента **Ратинського Вадима Віталійовича**

на дисертаційну роботу

Чернія Ігоря Ігоровича

«Модернізація взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах

цифровізації економіки»,

подану до захисту на здобуття

наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 051 Економіка

Рецензію подано за результатами детального ознайомлення та аналізу тексту дисертаційного дослідження, опублікованих наукових праць, документів, що свідчать про впровадження результатів досліджень Чернія Ігоря Ігоровича, підготовка якого здійснювалась на кафедрах менеджменту та адміністрування і економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

1. Актуальність теми дисертації та зв'язок з науковими напрямками, темами.

Актуальність дисертаційного дослідження визначається необхідністю переосмислення ролі взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах цифрової трансформації економіки. Сучасний етап розвитку місцевого самоврядування характеризується зростанням відповідальності громад за соціально-економічний розвиток територій, залучення підприємницьких

ресурсів і формування сприятливого інвестиційного середовища. Разом із тим, існуючі механізми співпраці між громадами та бізнесом часто не відповідають вимогам відкритості, прозорості й спільного управління. Цифровізація створює нові можливості для налагодження горизонтальних партнерств, активної участі громадян і бізнесу у процесах управління, а також підвищення якості управлінських рішень. Водночас відсутність системного бачення цифрової взаємодії стримує практичну реалізацію цих можливостей.

Особливої актуальності набуває питання адаптації успішних міжнародних моделей цифрового партнерства до українських соціально-економічних умов із врахуванням типологічних особливостей територіальних громад. У цьому контексті дослідження цифрової готовності громад і бізнесу, аналіз бар'єрів взаємодії та обґрунтування механізмів цифровізації місцевої економіки є важливими для формування ефективних стратегій розвитку територій. Саме тому дисертація, спрямована на наукове обґрунтування шляхів модернізації взаємодії територіальних громад і бізнесу з використанням цифрових інструментів, має вагомим теоретичне та прикладне значення для системи місцевого розвитку.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми «Сучасні фінансово-економічні системи України: новітні тренди забезпечення стійкості та ефективного управління» кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (2024-2027 рр., державний реєстраційний номер 0124U003478).

2. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

У дисертаційному дослідженні Чернія І.І. отримано такі основні наукові результати:

- вперше запропоновано механізм цифровізації місцевої економіки, який забезпечує інтеграцію бізнесу та громади в межах єдиної цифрової системи територіального розвитку;

- вдосконалено трактування економічної категорії «взаємодія територіальної громади і бізнесу» як скоординованої системи партнерських

зв'язків між органами місцевого самоврядування, підприємницьким сектором і мешканцями громади, що базується на узгодженні інтересів, спільному стратегуванні, обміні ресурсами та інституційній координації;

- удосконалено методичний підхід до обґрунтування ключових бар'єрів та викликів цифровізації місцевої економіки, що на відміну від існуючого має диференційований характер залежно від типу громади (міської, селищної чи сільської), зумовлює асиметрію їх цифрової готовності та потребує розроблення диференційованих стратегій подолання диспропорцій і гармонізації цифрового розвитку на регіональному рівні;

- вдосконалено напрями модернізації взаємодії суб'єктів місцевого розвитку та їх деталізація, що дозволяє запропонувати комплексну модель взаємодії з урахуванням сучасних умов цифровізації економіки та сталого розвитку;

- удосконалено визначення поняття «механізм цифровізації місцевої економіки», яке ґрунтується на системному підході та відображає взаємозв'язок інституційних, організаційно-економічних та інформаційно-технологічних компонентів;

- отримала подальший розвиток систематизація відмінностей у цифровій готовності міських, селищних та сільських територіальних громад до взаємодії з бізнесом, що дало змогу поглибити розуміння специфіки цифрової трансформації у різних соціально-економічних та просторових умовах;

- отримало подальший розвиток агентно-орієнтоване моделювання взаємодії територіальних громад і бізнесу, що дозволяє виявити закономірності формування синергетичних ефектів цифровізації на місцевому рівні та оцінити вплив цифрових інструментів на активізацію підприємницької діяльності.

Наукові результати та основні висновки дисертаційної роботи отримано здобувачем самостійно. У ході дослідження автором опрацьовано наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань регіонального та місцевого розвитку в умовах цифрової економіки; документи міжнародних організацій; офіційні матеріали органів місцевого самоврядування Тернопільської області; звітну документацію підприємств – об'єктів дослідження; державні, регіональні та

міжнародні програми і проєкти; чинні законодавчі та нормативно-правові акти України.

3. Практична цінність одержаних результатів.

Практична значущість результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у господарську діяльність групи компаній «MagneticOne Group» (довідка про впровадження № 136/25 від 03.12.2025 р.).

Крім того, результати дисертаційного дослідження впроваджено у діяльність Тернопільської міської територіальної громади (довідка про впровадження № 82/2 від 24.11.2025 р.), Заліщицької міської територіальної громади (довідка про впровадження № 03-23/2653 від 11.11.2025 р.), Підволочиської селищної територіальної громади (довідка про впровадження № 01-2243/03-15 від 14.11.2025 р.), Трибухівської сільської територіальної громади (довідка про впровадження № 565/04-18 від 02.12.2025 р.).

Теоретична спрямованість і практична цінність отриманих результатів дисертаційного дослідження дають підстави вважати доцільним їх подальше використання у процесах планування та реалізації стратегій розвитку територіальних громад різних типів, налагодження ефективної взаємодії між громадою і бізнесом, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти.

4. Повнота викладу наукових положень та результатів в опублікованих працях, дотримання вимог академічної доброчесності.

Основні положення дисертаційної роботи Чернія І.І. відображено у 16 наукових публікаціях, з яких 6 опубліковано у наукових фахових виданнях України, а 10 – у матеріалах міжнародних та науково-практичних конференцій. Таким чином, за кількісними та якісними показниками публікацій дотримано вимоги «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Публікація результатів дисертаційного дослідження у рецензованих виданнях,

що здійснюють перевірку матеріалів на наявність запозичень, слугує підтвердженням дотримання принципів академічної доброчесності. Усі запозичені положення оформлено відповідно до встановлених вимог із зазначенням джерел.

У дисертаційній роботі Чернія Ігоря Ігоровича порушень академічної доброчесності не виявлено.

5. Ступінь обґрунтованості та достовірність сформульованих в дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій.

Положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, є логічно структурованими, науково-обґрунтованими та підтвердженими використанням сучасних методів дослідження, достовірних статистичних даних та економічних розрахунків.

Дослідження спрямоване на комплексне наукове осмислення та обґрунтування процесів модернізації взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах цифровізації економіки. Робота ґрунтується на працях вітчизняних й зарубіжних вчених, положеннях економічної науки, а також на нормах чинного законодавства України.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі Чернія І.І., підтверджуються достовірністю отриманих результатів, їх упровадженням на практиці, апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях і обговоренням на наукових семінарах кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, де вони отримали позитивну оцінку.

6. Оцінка змісту дисертації.

Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 382 сторінках, включаючи 217 сторінок основного тексту. Перелік використаних джерел містить 401 найменування.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, зазначено зв'язок з науковими напрямками та програмами, сформульовано мету і завдання роботи, окреслено об'єкт та предмет дослідження, викладено наукову новизну та практичне значення отриманих дисертантом результатів, подано відомості щодо особистого внеску здобувача, апробації наукових результатів та їх публікації.

У першому розділі роботи розкрито теоретико-методичні засади взаємодії територіальних громад і бізнесу, простежено еволюцію моделей такої взаємодії в контексті трансформації економічних парадигм і процесів децентралізації. Сформульовано авторське трактування економічної категорії «взаємодії громади і бізнесу» як скоординованої системи партнерських зв'язків між органами місцевого самоврядування, мешканцями громади та підприємницьким сектором; визначено вплив цифровізації на зміну ролей суб'єктів місцевого розвитку, а також узагальнено ключові міжнародні тенденції цифрового партнерства.

Другий розділ присвячено комплексному аналізу практики взаємодії територіальних громад і бізнесу в Тернопільській області з урахуванням типологічних особливостей громад і локальних умов розвитку. Оцінено рівень цифрової готовності громад і підприємницького сектору, проаналізовано інструменти підтримки бізнесу, зокрема релокованого, а також ідентифіковано основні бар'єри та ризики цифровізації місцевої економіки. У ході дослідження автором запропоновано алгоритм оцінювання цифрової готовності бізнесу, що являє собою адаптацію провідних міжнародних методик із урахуванням особливостей українських інституційних, економічних та технологічних реалій.

У третьому розділі обґрунтовано концептуальні напрями модернізації взаємодії суб'єктів місцевого розвитку на основі цифрових інструментів і партнерських підходів. Розроблено агентно-орієнтовану модель та сценарії синергії цифровізації і підприємництва, запропоновано авторський механізм цифрової трансформації місцевої економіки та визначено інструменти його практичної реалізації з метою підвищення ефективності місцевого розвитку.

Висновки дисертаційної роботи засвідчують наукову новизну та практичну значущість проведених досліджень, у межах яких проаналізовано доробок провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Теоретичні та практичні результати дисертації висвітлено в статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях та апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях.

У додатках подано акти впровадження результатів дисертаційної роботи, інформацію щодо їх апробації, а також допоміжні матеріали дослідження, зокрема розширені таблиці, схеми та інші ілюстративно-аналітичні матеріали, що доповнюють і уточнюють основний текст роботи.

7. Відповідність дисертаційної роботи вимогам МОН України.

Дисертаційна робота загалом має чітку та продуману структуру, у ній дотримано логічну послідовність викладу теоретичних положень, які підкріплено відповідними практичними матеріалами та узагальненнями результатів наукових публікацій. У дослідженні простежується самостійний та оригінальний авторський підхід до вирішення поставленого наукового завдання. Отже, дисертація є завершеною науковою працею, яку викладено державною мовою з використанням фахової термінології галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

За змістовим наповненням, рівнем оформлення, актуальністю та глибиною опрацювання наукових проблем подана дисертаційна робота Чернія Ігоря Ігоровича повністю відповідає вимогам спеціальності 051 Економіка, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

8. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Робота є самостійним науковим дослідженням, у якому представлено авторський підхід до розв'язання окресленої проблематики. Водночас вивчення матеріалів дисертації дає підстави для порушення низки дискусійних питань:

1. У розділі 1 значну увагу приділено цифровізації як каталізатору взаємодії, однак недостатньо акцентовано ризики та обмеження цифрової трансформації, особливо для сільських громад.

2. Позитивно оцінюючи залучений у розділі 2 масив аналітичних даних, варто водночас зазначити, що методика оцінювання цифрової готовності територіальних громад потребує детальнішого обґрунтування вибору індикаторів.

3. Запропонований у розділі 3 алгоритм оцінювання цифрової готовності бізнесу має практичну цінність, однак потребує апробації на більшій вибірці підприємств різних секторів економіки.

4. Попри ґрунтовне висвітлення теоретичних засад модернізації, взаємозв'язок між обраними концептуальними підходами та специфічними соціально-економічними потребами територіальних громад Тернопільської області потребує чіткішої деталізації. У цьому контексті у підрозділі 3.1 доцільним вбачається обґрунтування вибору конкретних моделей модернізації, що є найбільш релевантними для досліджуваного регіону, із зазначенням відповідних чинників.

5. У підрозділі 3.2 агентно-орієнтоване моделювання використано обґрунтовано, проте опис параметрів агентів і припущень моделі міг би бути поданий більш детально.

6. Визнаючи сценарний аналіз цифрової трансформації, представлений у підрозділі 3.3 вагомим елементом наукового доробку автора, варто водночас констатувати, що макроекономічні та безпекові виклики воєнного періоду не знайшли у ньому вичерпного відображення.

Однак, зазначені дискусійні положення та окремі зауваження жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку теоретичної, методичної і практичної цінності роботи.

Висновки щодо дисертації в цілому

Аналіз дисертаційної роботи Чернія Ігоря Ігоровича на тему «Модернізація взаємодії територіальних громад і бізнесу в умовах цифровізації економіки» свідчить, що подане дослідження є завершеною, цілісною науковою працею, виконаною на належному високому науково-теоретичному рівні. За своїм науковим рівнем, обсягом, змістовим наповненням, кількістю та якістю

публікацій, а також практичною значущістю отриманих результатів дисертаційна робота відповідає освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії за спеціальністю 051 Економіка (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки) та чинним вимогам Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р. та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.

З огляду на вище викладене вважаю, що здобувач Черній Ігор Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління
інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя

Вадим РАТИНСЬКИЙ

Підпис
засвідчую:
Начальник

Вадим Ратинський
Владислав Олександрович